
BRONZURI DESCOPERITE ÎN NORD-ESTUL TRANSILVANIEI

George G. MARINESCU

În ultimii ani, în nord-estul Transilvaniei au fost descoperite noi obiecte de bronz care se adaugă la depozitele și piesele semnalate anterior¹.

În lucrarea de față, ne propunem prezentarea unui lot inedit de astfel de piese, în speranța ca ele să contureze mai bine imaginea și aria de manifestare a societății umane de la sfârșitul epocii bronzului și începutul Hallstatt-ului, în arealul mai sus amintit.

Mai întâi vom prezenta obiectele inedite pe localități în ordine alfabetică, cu precizări legate de datarea și încadrarea cronologică, urmând ca, în finalul lucrării noastre să comentăm, pe scurt, fenomenul utilizării bronzului în nord-estul Transilvaniei și să aducem la zi catalogul descoperirilor de bronzuri de la finalul epocii bronzului (Bronz D) și începutul Hallstatt-ului (Ha A-B). Întocmirea catalogului este cu atât mai importantă, cu cât ultimul repertoriu² de acest fel este de peste trei decenii (1974) și a rămas neactualizat, în condițiile în care numărul localităților cu descoperiri de bronzuri a urcat de la 39 în 1974 la 59 în prezent.

ANIEȘ, com. Maieru

În anul 1982, la poalele dealului „Cetății”, pe Valea Anieșului, au fost găsite mai multe piese de bronz, dintre care trei (două celturi întregi și un fragment de celt) au ajuns în Muzeul din Maieru organizat de profesor Sever Ursu.

Unul din celturi (pl I/3) are gura concavă, buza ușor îngroșată, iar pe o față laterală prezintă o fisură din vechime (Dimensiuni: L = 9,5 cm). Celălalt celt (pl.I/2) are gura ușor concavă, buza îngroșată și două

¹ I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, Bistrița 1920; M. Roska, *Erdely régészeti repertoriuma I*, Oskor, în *Tesaurus antiquitatum transsilvanicorum*, Tom I, Cluj, 1942 (cu bibliografia mai veche); A.D. Alexandrescu, *Die Bronzeschweren aus Rumänien*, în *Dacia*, X, 1966, p 117-189; M. Petrescu-Dâmbovița, în *RevUniv Iași*, 1954, p 277-292; Idem, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977, Idem, *Die Sichlen in Rumänien*, în *PBF*, XVII, 1, München, 1978; M. Rusu, *Die Verbreitung der Bronzehorten in Transsilvanien*, în *Dacia NS*, VII, 1963, p 177-210; Idem, *Depozitele de bronzuri de la Rebrîșoara*, în *ArhMold*, 2-3, 1964, p 238-248; Al. Vulpe, *Die Äxte und Beile in Rumänien*, 1, în *PBF*, IX, 2, München, 1970 și în *PBF*, IX, 5, München 1975; T. Soroceanu, în *Bronzefunde aus Rumänien*, Berlin 1995, p 49, fig. 13; T. Soroceanu, Al. Retegan, *Der Bronzefunde von Perișor (Kr. Bistrița-Năsăud)*, în *DaciaNS XXV*, 1981, p 207-211, 225-229; Șt. Dănilă, *Depozitul de bronzuri de la Visuia*, în *SCIVA*, 27, 1, 1976, p 61-75; Idem, în *SCIVA*, 26, 2, 1975, p 255 sqq; Idem, *Materiale*, IX, 1970; C. Kacso, *Piese de bronz din depozitul de la Dipșa în Muzeul de Istorie Naturală din Viena*, în *RB*, VIII, 1994, p 21-25; G. Marinescu, *Depozitul de bronzuri de la Agrieș și unele probleme ale bronzului târziu în Transilvania nord-estică*, în *Apulum*, XVIII, 1979, p 91-101; Idem, *Noi descoperiri de topoare de cupru și bronz în Transilvania nord-estică*, în *StComCaransebeș*, 1979, p 123-133; Idem, *Depozitul de bronzuri de la Ciceu-Corabia*, în *ActaMP*, III, 1979, p 5-57; Idem, *Depozitul de bronzuri de la Țigău*, în *Marisia*, X, 1980, p 31-51; G. Marinescu, Șt. Dănilă, *Obiecte de bronz descoperite pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud*, în *FI*, III, 1974, p 65-88; Idem, *Cercetări și descoperiri arheologice în județul Bistrița-Năsăud*, în *FI*, IV, 1976, p 24-56; G. Marinescu, Al. Retegan, *Descoperiri arheologice pe teritoriul comunei Căianu Mic*, în *FI*, III, 1974, p 443-451.

² G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 77-78 (catalogul cu descoperiri de bronzuri din Bronz D-Hallstatt B₂).

linii în relief ca decor. (Dimensiuni: L = 9 cm). Ambele piese au o patină verzui-albicioasă ce trădează un bronz de slabă calitate.

Tipologic: cele două celturi se datează în Ha B₁-B₂ (sec. X – IX î.e.n.), mai probabil în Ha B₂. Ele provin aproape sigur dintr-un depozit care s-a pierdut, deși nu excludem cu totul posibilitatea ca piese disparate să se mai afle la diverși locuitori sau la descoperitori.

Până la eventuale noi apariții de piese, ne mărginim doar să semnalăm descoperirea unui nou depozit de bronzuri în județul Bistrița-Năsăud.

BREAZA, com. Ciceu Giurgești

În colecția sătească din localitate se află mai multe materiale arheologice găsite de-a lungul anilor, din descoperiri fortuite, pe teritoriul satului.

Alături de topoare perforate din piatră, menționăm și un celt de bronz cu „plisc” și corp aproximativ hexagonal în secțiune (pl. I/1), având tortița ruptă din vechime. Dimensiuni: L = 8,6 cm.

Celtul este în general atipic, el putând fi datat pe o perioadă lungă de timp de la sfârșitul epocii bronzului (Bronz D) și până în Hallstatt-ul timpuriu (Ha A-B).

CICEU CORABIA, com. Petru Rareș

a) Dintr-o descoperire făcută pe teritoriul satului, în punctul „Măgura”, în colecția școlară din localitate a ajuns un celt de bronz cu decor de linii în relief (pl. II/1). Dimensiuni: L = 10 cm. Celtul achiziționat în 1989 de către Muzeul din Bistrița (nr. inv. 15454) ca și piesele disparate tot de pe „Măgura”³, fac parte, foarte probabil, din depozitul de bronzuri găsit întâmplător în 1968 și care a fost recuperat în mai multe etape de la descoperitori și localnici⁴.

Celtul se datează în Ha B₁-B₂ (secolele X – IX î.e.n.).

b) Un alt celt de bronz cu gura concavă și o față ruptă din vechime (pl. II/2), patina îndepărtată recent, provine, foarte probabil, din zona „Măguri”, poate chiar din același depozit, piesa fiind achiziționată de C. Gaiu.

CRISTUR ȘIEU, com. Șieu Odorhei

Dintr-o descoperire întâmplătoare făcută în punctul „Pe Hășlane”, în colecția sătească din Șieu Odorhei a ajuns un celt de bronz (pl. II/3). Decorul este compus din linii orizontale în relief, sub ele fiind un șir de trei linii în V, încadrate de două linii în unghi drept care se curbează înspre buză. Particularitatea piesei constă în faptul că cealaltă față a rămas nedecorată. Toarta este ruptă din vechime.

Tipologic și după decor, celtul se datează în Ha B₁-B₂, secolele X – IX î.e.n., putând fi asociat cu ceramica datată în Hallstatt-ul timpuriu, aflate în colecția sătească și în Muzeul din Bistrița (nr. inv. 8267-8299), găsite în punctele „La Baie” și „La Râpă”.

PERIȘOR, com. Zagra

De pe teritoriul localității Perișor au fost achiziționate pentru Muzeul din Bistrița de către C. Gaiu⁵, două topoare cu disc și spin (nr. inv. 18954 și 18955) (pl. III/1,2). Din spusele descoperitorului cele două piese nu au fost descoperite în același timp, unul fiind găsit înainte de descoperirea depozitului din 1976⁶. Suntem înclinați să credem, având în vedere degradarea prin topire simetrică a lamei celor două topoare, că ele provin din același lot de piese, poate un atelier de bronzar din zonă sau un nou depozit de bronzuri.

Starea de conservare a topoarelor de luptă cu disc și spin este bună. Lama este masivă, puternic arcuită și cu marginile ridicate. Tubul de înmănușare, plasat puțin oblic față de axul lung, are diametrele diferite. Discul și spinul sunt masive, lama și bara de la disc sunt rectangulare în secțiune transversală. Dimensiuni: 22,8 cm și 21,9 cm.

³ G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, III, 1979, p. 125, pl. I/3,4. Pentru așezarea fortificată vezi V. Vasiliev, C. Gaiu, în *ActaMN*, XVII, 1980, p. 31-63.

⁴ Idem, în *ActaMP*, III, 1979, p. 51 sqq.

⁵ Mulțumim și pe această cale domnului C. Gaiu pentru amabilitatea de a ne fi pus la dispoziție aceste piese pentru publicare.

⁶ T. Soroceanu, Al. Retegan, în *DaciaNS*, XXV, p. 207sqq.

Din punct de vedere cronologic cele două topoare de datează, prin formă și analogii, la sfârșitul epocii bronzului (Bronz D, secolul XIII î.e.n.).

ȚAGU, com. Budești

Pe teritoriul satului, în 1985, în punctul „Valea Peștilor”, a fost găsit un celt de bronz, aproximativ hexagonal în secțiune (pl. I/4). Celtul, păstrat destul de bine, cu toate că bronzul nu este de cea mai bună calitate, prezintă un decor din linii simple și buza îngroșată. Dimensiuni: L = 8 cm.

Tipologic, celtul de datează în Hallstatt-ul timpuriu, Ha B₁-B₂ și poate fi pus în legătură cu descoperirile similare sau de ceramică semnalate în zonă⁷.

Din prezentarea de mai sus a reieșit faptul că piesele provin din descoperiri izolate și întâmplătoare. Toate piesele se încadrează în tipuri bine definite, poate mai puțin topoarele cu disc și spin de la Perișor, fiind des întâlnite pe un spațiu larg.

Celturile de la Anieș, Breaza, Ciceu-Corabia și Țagu, pot fi încadrate în categoria celturilor cu plisc. Această categorie de unelte a beneficiat de un studiu amănunțit din partea lui M. Petrescu-Dâmbovița, care delimita două variante, una mai veche, cu secțiune hexagonală, fiind caracteristic seriei Uriu-Domănești și o alta cu secțiune ovală întâlnită des în depozitele din seria Cincu-Suseni⁸.

Analogii⁹ pentru piesele prezentate, indiferent de categoria în care sunt incluse, sunt numeroase fiind regăsite în întreg bazinul dunărean, ceea ce ne face să nu insistăm pe acest aspect. Mai relevant ni se pare faptul, că astfel de celturi cu plisc, sunt descoperite și în alte puncte din nord-estul Transilvaniei, cum ar fi la Căianul Mic¹⁰, Blăjenii de Jos¹¹ sau Visuia¹², dovedind o utilizare intensă a acestui tip de celt.

Celturile de la Ciceu-Corabia și Cristur-Șieu, se încadrează în categoria celturilor cu gura dreaptă, îngroșată la margine, cu secțiunea ovală, cu corpul masiv sau zvelt, ornamentate. Celturile masive au torți și în general sunt ornamentate cu nervuri concentrice sub buză și cu nervuri în formă de triunghi, în Y sau în franjuri pe corp. Tăișurile sunt ușor curbate. Începutul lor este plasat în Hallstatt-ul timpuriu și continuă până în Ha B când se generalizează¹³.

Originea acestui tip de celt este plasată în bazinul mijlociu al Dunării.

La fel ca și celturile cu plisc, nici ele nu reprezintă o excepție în zona Transilvaniei în general, și în nord-estul ei, în special.

Topoarele de luptă cu disc și spin de la Perișor, tipologic, aparțin subvariantei B_{3c} propusă de I. Nestor¹⁴ și variantei Târgșor a topoarelor de tip B₃ propusă de Al. Vulpe¹⁵. Secțiunea patruleteră a barei și a lamei arată că topoarele nu se încadrează perfect în nici una din cele trei subvariante ale variantei Târgșor, ci prezintă mai degrabă asemănări cu formele caracteristice ale topoarelor de tip B₁, de care se leagă prin masivitatea șaibei și arcuirea lamei. Apariția unui topor de tip B₃, cu o astfel de secțiune a lamei nu este nouă, dar este mai rară, piese de acest fel fiind întâlnite la Lăpuș și Dumbrăvioara¹⁶.

Cea mai bună analogie pentru topoarele de la Perișor, este exemplarul descoperit întâmplător la Budești¹⁷.

⁷ G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, p 66 sqq, pl. I/2-4; idem, *FI*, IV, p 25, pl I/2. Ceramică de Hallstatt timpuriu se află în Muzeul din Bistrița, provenind din cercetări de suprafață efectuate în punctele „La Simionca” și „După Dos”.

⁸ M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitul de la Bârsana*, în *AISC*, V, 1944-1948, p 271-274.

⁹ Idem, *Depozitele de bronzuri din România*, București 1977.

¹⁰ G. Marinescu, în *Marisia*, X, 1980, p 38, pl. IX/1.

¹¹ M. Dâmbovița, în *RevUniv Iași*, 1954, I, p 277-292.

¹² Șt. Dănilă, în *SCIVA*, 27, 1976, 1, p 61-75.

¹³ W.A. von Brunn, *Hortfunde*, p 36-51; M. Rusu, *Metalurgia bronzului în Transilvania la începutul Hallstattului*. Rezumatul tezei de doctorat, Iași, 1972, p 24; M. Petrescu-Dâmbovița, *Date noi cu privire la depozitul de la Tăuteni*, în *ArhMold*, I, 1961, p 81-114.

¹⁴ I. Nestor, *Die verzierten Streitäxte mit Nachkenschleife aus Westrumänien*, *Marburger Studien*, Darmstadt, 1938, p 182 sqq.

¹⁵ Al. Vulpe, în *PBF*, IX, 2, p 86 sqq, pl 32/456-458, pl. 33 și pl 34.

¹⁶ Fr. Nistor, Al. Vulpe, în *SCIV*, 20, 2, 1969, p 190; Al. Vulpe, *op.cit.*, pl 24/338-340.

¹⁷ G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 65-66, 72-73, pl I/1.

Cele două noi topoare vin să dea consistență presupusei subvariante Budești a variantei Târgșor¹⁸, sperând ca în viitor noi descoperiri să confirme existența acestei subvariante.

Noile piese arheologice pe care le-am introdus prin acest studiu în circuitul științific, vin să confirme încă o dată bogăția și varietatea tipurilor de unelte și arme din nord-estul Transilvaniei. Descoperirile făcute în această zonă arată că, arealul nord-estic transilvan, are aceeași evoluție ca întregul spațiu intracarpatic, confirmând concluzia lui M. Rusu că Transilvania a fost un veritabil centru european de producție la finalul epocii bronzului (Bronz D) și mai ales în Hallstatt-ul timpuriu (Ha A-B)¹⁹.

Studiul tipologic al principalelor obiecte de bronz descoperite pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud, confirmă și el amploarea pe care a luat-o metalurgia bronzului, materializată prin prezența a numeroase tipuri și variante, dovedind dezvoltarea economică și acumularea de cunoștințe tehnice cu care era înzestrată populația tracică din zona cercetată.

Din analiza descoperirilor constatăm aceeași tendință de miniaturizare și de eliminare treptată, până în Ha B, a unor tipuri de obiecte care au fost caracteristice în Bronz D (topoare cu disc și spin, celturi masive de tip transilvănean, unele tipuri de brățări, etc.), fenomen generalizat în întreg spațiu transilvan. Această tendință este ilustrată cel mai bine de scăderea în dimensiuni și în greutate a celturilor de tip transilvănean, prin adâncirea găurii de înmănușare. Este de presupus că această tendință a fost impusă de unele cauze obiective: reducerea rezervelor de minereuri neferoase și, poate, apariția unor unelte mai performante din fier, fapt confirmat și de descoperirea de topoare cu aripioare de fier, de la Coldău²⁰, databile în Hallstatt-ul mijlociu (Ha C). Tocmai de buna eficiență a uneltelor și armelor confecționate din fier, este legată și dispariția secerilor de bronz, care dispar în Hallstatt-ul mijlociu pentru a reapărea sub forma secerilor de fier de tip dacic în Latène C.

Numărul mare al descoperirilor de bronzuri confirmă indirect locuirea intensă a zonei în Bronz D – Hallstatt-ul timpuriu. Această locuire este bine probată de numeroase așezări depistate prin cercetări de suprafață sau sistematice. Este de menționat un număr mare de fortificații de pământ cu val și șanț (Ciceu-Corabia, Sărățel, Dumitrița, Șieu-Măgheruș, Viile Tecii, Pinticu, etc.) care dovedesc și ele o locuire intensă, dar, foarte probabil și existența unor pericole și amenințări din partea unor vecini mai apropiați sau mai îndepărtați. Este posibil ca o parte din aceste depozite să fi fost ascunse din cauza unor astfel de amenințări de mari proporții care afectează întreaga zonă a Transilvaniei la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii hallstattiene. Încetarea bruscă a activității în depozitul-turnătorie de la Dipșa, care alimenta, foarte probabil, întreaga zonă cu produse lucrate în serie în Hallstatt A₁, nu poate fi explicată decât printr-un astfel de eveniment tensionat ce a marcat întreaga zonă.

Alături de existența unui mare atelier cum este cel de la Dipșa, funcționau în zonă și ateliere mai mici, poate chiar și meșteri itineranți, pentru satisfacerea nevoilor pe plan local. Acest lucru este confirmat de existența în cadrul depozitelor a turtelor și barelor din bronz, a resturilor și cioturilor de tumare, care demonstrează practicarea acestor meșteșuguri în diferite puncte și la un nivel ridicat de producție.

Continuarea cercetărilor pe care ni le propunem într-o zonă foarte bogată arheologic și relativ puțin studiată, va aduce cu siguranță noi date legate de transformările profunde, prin care trece populația locală la cumpăna dintre cele două epoci istorice.

CATALOGUL DESCOPERIRILOR DE BRONZURI DIN BRONZ D – HALLSTATT A-B

1. AGRIEȘ, comuna Târlișua

În martie 1977, dintr-o descoperire întâmplătoare făcută în punctul „Dosul Lederii”, la o adâncime de 0,20 – 0,30 m, a fost găsit un depozit de bronzuri ascuns într-un vas cu corpul ușor bombat, fundul drept și buza puțin evazată.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ M. Rusu, *op. cit.*

²⁰ N. Boroffka, *Die Verwendung von Eisen in Rumänien von den Anfängen bis in das 8. Jahrhundert V. Chr., Vortag gehalten zu Ehren von dr. John Alexander auf dem Symposium „Europe in the 1st. Millenium B.C., New-York”, 3rd – 4th April, 1986*, Institute of Archaeology Oxford, Berlin, 1991. Extras, p. 8, nr. 12, fig. 4,5, cu bibliografie. Datare sec. VIII-VIII î.e.n.

Depozitul cântărește în total 1600 g și este compus din următoarele piese:

- 14 brățări din bronz cu secțiunea rotundă, îngroșate la mijloc și subțiate treptat spre capetele deschise și apropiate, toate sunt ornamentate cu excepția a două piese;
- un topor fragmentar de tipul celor cu disc și spin, cu partea dinspre disc tăiată din vechime;
- fragmente mărunte de tablă de bronz (vas? coif?).

Datare: Bronz D.

Muzeul Bistrița.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Apulum* XVII, 1979, p 91-101.

2. **ALBEȘTII BISTRITELI**, comuna Galații Bistriței

La nord de sat, pe platoul „Neteda”, înainte de 1870 se semnală o așezare antică de pe suprafața căreia s-a recoltat ceramică, greutăți de lut și două celturi de bronz, care aparțin probabil, Hallstatt-ului timpuriu.

Bibliografie: *AVSL*, 1870, p 499.

3. **ANIEȘ**, comuna Maieru

În anul 1982, la poalele dealului „Cetății” a fost găsit un depozit de bronzuri din care astăzi se mai păstrează trei piese: două celturi întregi și un fragment de celt (?). Unul dintre celturi are gura concavă și buza îngroșată, L = 9,5 cm și celălalt are gura concavă, cu buza îngroșată și ornamentat cu două linii în relief, L = 9 cm.

Datare: Hallstatt B₁ – B₂.

Muzeul comunal Maieru.

4. **ARCHIUD**, comuna Teaca

a) Pe înălțimea „Dealul Fragilor”, la est de sat s-a găsit, la 0,60 m adâncime, un depozit, constituit din piese de harnașament; vârfuri de lance și săbii; cca. 16 verigi de bronz și alte obiecte neprecizate. Din inventarul risipit al acestui depozit s-au achiziționat pentru muzeul din Bistrița numai două verigi îngroșate la extremități, cu diametrul de 12,5 cm, din bandă lată de 3,5 cm și groasă de 0,3 cm, folosită probabil pentru roți de car.

Datare: Hallstatt B₁, seria Moigrad-Tăuteu.

Muzeul Bistrița, nr. inventar: 3313 și 4870.

Bibliografie: Ștefan Dănilă, în *Materiale* IX, 1970, p 435; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF* 18, p 139, nr. 211, pl 225b.

b) De pe teritoriul satului, dintr-o descoperire întâmplătoare, provine un pumnal fragmentar, cu nervură mediană ușor reliefată, tăișurile foarte ascuțite și știrbite din vechime. Dimensiuni: L = 8,8 cm.

Datare: Bronz D.

Muzeul Bistrița, nr. inventar: 6818.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, 1974, p 71, pl 5/3.

5. **BECLEAN**

Din puncte neprecizate, de pe teritoriul localității, în colecția Fr. Floth și în Muzeul din Cluj, au ajuns mai multe obiecte de bronz: un topor de luptă, o daltă, un celt și un vârf de lance cu frunză lobată, ultima sigur databilă în Bronz D.

Bibliografie: G.F. Neigebauer, în *Dacien...*, 1851, p 292; I. Marțian, *Repertoriu...*, p 8, nr. 52; M. Roska, *Rep.*, p 39, nr. 96, fig. 34; G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, 1974, p 77, nr. 3.

6. **BISTRITĂ**

a) Dintr-o descoperire izolată făcută în 1854, de pe teritoriul localității provine o spadă de bronz cu mânerul bogat ornamentat.

Datare: Bronz D – Hallstatt A₁.

Muzeul de Istorie Naturală din Viena.

Bibliografie: M. Roska, în *Rep.*, p 38, nr. 39, H. Müller-Karpe, în *Vollgriffschwerter*, Taf. 19/1; A.D. Alexandrescu, în *Dacia* NS X, p 171, nr. 24, pl 7/1.

b) În primăvara anului 1977, în apropierea gării CFR a fost descoperit un celt de bronz. Are gura dreaptă și îngroșată, corpul oval și secțiunea transversală. Decorat cu trei semicercuri în relief. Pe una din fețe este perforat și este deteriorat din vechime. Dimensiuni: L = 9,3 cm. Greutate = 175 g.

Dată: Hallsatt B₁ – B₂.

Muzeul Bistrița, nr. inventar: 12160.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, p 123, pl I/1.

c) Dintr-o descoperire izolată făcută în împrejurimile Bistriței provine un vârf de lance în formă de frunză lobată, cu o nervură mediană. Tubul de înmănșare este cilindric, cu orificii de fixare a mânerului. Dimensiuni: L = 20,4 cm; l = 4 cm și greutate 150 g.

Dată: Bronz D - Hallstatt A₁.

Muzeul Bistrița, nr. inventar: 6731.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI III*, 1974, p 66, pl 2/3.

7. **BLĂJENII DE JOS**, comuna Șintereag

În 1952, în malul unui pârau de pe locul „Pe Șes” a fost descoperit un depozit din care s-au păstrat 5 celuri, din care unul cu gura concavă și patru cu marginea dreaptă și colțul posterior al tăișului tras puțin înapoi și două seceri cu limbă la mâner, dintre care una întreagă și alta fragmentară. Alte două celuri au fost pierdute.

Dată: Hallstatt B₂, seria Sângeorgiu de Pădure-Fizeșul Gherlii.

Muzeul Bistrița, nr. inventar: 495-500, 516.

Bibliografie: M. Petrescu-Dâmbovița, în *RevUnivIasi*, 1954, I, p 277-292; Idem, în *PBF XVIII*, p 148, nr. 249, pl 245B; M. Rusu, în *DaciaNS VII*, 1963, p 209, nr. 1.

8. **BRANIȘTEA**

În anul 1884 pe teritoriul satului a fost descoperit un topor din bronz cu aripioare lung de 14,6 cm, ajuns într-o colecție particulară din Beclean și apoi printr-o achiziție din 1907 în Muzeul din Budapesta.

Bibliografie: M. Roska, în *Rep.*, p 31, nr. 12, cu bibliografia mai veche; Al. Vulpe, în *PBF IX*, 5 p 80; G. Marinescu, în *RB IX*, 1995, p 52.

9. **BREAZA**, comuna Ciceu-Giurgești

În colecția sătească din localitate se păstrează un celt din bronz cu „plisc” și corpul aproximativ hexagonal în secțiune, descoperit întâmplător pe teritoriul satului. Dimensiuni: L = 8,6 cm.

Dată: Bronz D – Hallsatt A₁, deși piesa este atipică.

Colecția sătească Breaza.

10. **BUDEȘTI**

a) În punctul „Hârtoape”, în urma unor descoperiri izolate au fost găsite mai multe celuri din bronz.

Celt cu marginea îngroșată, gura ușor alungită, cu profilul zvelt și secțiunea corpului ovală. Lama separată de corp se lățește mult spre tăișul convex și ascuțit. Toarta mai păstrează urma ciotului de turnare iar corpul este ornamentat cu linii paralele în relief. Dimensiuni: L = 10,7 cm; Adâncimea golului = 5,6 cm; greutate = 180 g.

Colecția comunală Budești.

Dată: Hallstatt B₁ – B₂.

Celt cu buza dreaptă și ușor îngroșată, corpul scurt și oval în secțiune. Ornamentul este compus din linii paralele verticale într-un decor șters. Toarta rombică în secțiune păstrează urma ciotului de turnare. Dimensiuni: L = 9,1 cm; Adâncimea golului = 6,2 cm; greutate = 150 g.

Colecția comunală Budești.

Dată: Hallstatt B₁ – B₂.

Celt cu gura dreaptă și ușor îngroșată, corpul de secțiune ovală. Decorat sub buză cu două dungi în relief sub care sunt plasate câte două benzi în relief. Toarta rombică în secțiune păstrează urma ciotului de turnare. Dimensiuni: L = 8,6 cm; Adâncimea golului = 5,8 cm; greutate = 170 g.

Colecția comunală Budești.

Datare: Hallstatt B₁ – B₂.

Celt cu gura dreaptă și îngroșată, decorat cu linii în relief ce formează prin întretăiere două triunghiuri, toarta este ruptă din vechime. Dimensiuni: L = 8,7 cm; Adâncimea golului = 5,8 cm; greutate = 175 g.

Colecția comunală Budești.

Datare: Hallstatt B₁ – B₂.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI III*, 1974, p 68-74 , pl I/2-4 ; idem, *FI IV*, 1976, p 25, pl I/2.

b) Dintr-o descoperire izolată de pe teritoriul satului provine un topor de luptă cu disc și spin. Lama este masivă, puternic arcuită și cu marginile ridicate. Discul și spinul masiv, lama și bara de la disc rectangulare în secțiune transversală. Dimensiuni: L= 23 cm; l = 3,2 cm; D disc = 5,2 cm; greutate = 410 g.

Datare: Bronz D (secolul XIII î.e.n.).

Colecția comunală Budești.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI III*, 1974, p 65 sqq, pl I/1 și pl VI/3.

Tot din același loc provine o daltă din bronz

Datare: Bronz D – Hallstatt A₁.

Colecția comunală Budești.

Bibliografie: G. Marinescu, în *RB IX*, 1995, p 53, pl XII/7.

11. CĂIANU MIC

a) În anul 1883 s-a descoperit întâmplător în această localitate un topor cu disc și spin intrat în colecția Fr. Floth.

Datare: Bronz D - Hallstatt A₁.

Bibliografie: *Soln Dob. Mon.*, vol I, p 116; I. Marțian, *Rep.*, p 12, nr. 119; M. Roska, în *Rep.*, p 127, nr. 617; A. Vulpe, în *PBF*, IX, 2, p 101.

b) Din punctul „Turcele”, în colecția școlară din localitate se găsesc mai multe obiecte din bronz care probabil făceau parte dintr-un depozit risipit: 2 topoare cu disc și spin, fragmentare; un celt cu gura concavă, cu fețele decorate cu o bandă în relief și trei brățări din bară de secțiune circulară, îngroșate la mijloc și subțiate la capete, decorate cu incizii transversale.

Datare: Bronz D – Hallstatt A₁.

Ulterior, din același punct, mai provine un celt din bronz cu gura ușor arcuită.

Datare: Hallstatt B₂ – B₃.

Muzeul din Bistrița, nr. inventar 18238.

Bibliografie: G. Marinescu, Al. Retegan, în *FI III*, p 444 sqq, pl I/2,4,6-7, pl II/2; G. Marinescu, în *Marisia X*, 1980, p 37-38, pl IX/1.

c) Din punctul „Poduri” dintr-o descoperire izolată provine un celt de tip transilvănean, cu gaura de înmănușare ovală, gura dreaptă și ușor îngroșată, pe una din fețe este perforat din vechime. Dimensiuni L = 12 cm, greutate = 290 g.

Datare: Bronz D.

Bibliografie: G. Marinescu, Al. Retegan, în *FI III*, p 445 sqq, pl I/1.

d) Dintr-o descoperire întâmplătoare, din vatra satului, provine un pumnal cu mânerul plin, turnat dintr-o singură bucată, păstrat fragmentar, L păstrată = 25 cm.

Datare: Bronz B – Hallstatt A₁.

Muzeul Bistrița.

Bibliografie: T. Soroceanu, în *Bronzefunde aus Rumänien*, Berlin 1995, p 46, fig. 13.

12. CHINTELNIC, comuna Șieu-Măghesuș

Din cercetări de suprafață efectuate în punctul „Știubei” de G. Marinescu și C. Gaiu în Muzeul Bistrița a ajuns mult material de epoca bronzului, Wietenberg și Noua, databil în Bronz D. În asociere cu aceste materiale a fost găsit și un cuțitaș din bronz ornamentat „în ghirlandă”.

Bibliografie: G. Marinescu, în *RB IX*, 1995, p 54-55; N. Boroffka, în *Die Wietenberg Kultur*, vol I, p 29-30, nr. 111 și vol II, pl 35/9.

13. CICEU CORABIA

a) Din această localitate într-o colecție particulară au ajuns la mijlocul secolului XIX mai multe obiecte arheologice între care se menționează celturi de bronz, o brățară din bronz cu capetele subțiate și un topor de luptă cu cap semisferic și tub de înmănușare.

Date: Bronz D – Hallstatt A₁.

Bibliografie: *SolnDob.Mon.* I, 1901, p 115; M. Roska, în *Rep.*, 58, 11.

b) În primăvara anului 1968 în punctul „Măgura”, în așezarea fortificată hallstattiană de aici, situată în partea de nord a satului, a fost descoperit întâmplător un depozit de bronzuri ascuns într-un vas de lut. Depozitul se înscrie în categoria celor mici și nu depășea 2,5 – 3 kg, fiind compus din: 4 celturi întregi cu gura dreaptă, îngroșată și corpul ornamentat cu linii în relief; 4 celturi fragmentare rupte din vechime, cu gura dreaptă și îngroșată; o seceră cu buton, cu lama îngustă și corpul arcuit, întreagă; 7 seceri fragmentare de tipul celor cu buton; lama unui cuțit? cu un singur tăiș și cu vârful îndreptat în sus; cuțit fragmentar de tipul celor cu limbă la mâner; o daltă improvizată din vechime dintr-o toartă torsionată de vas; o dălțiță cu gura de înmănușare ovală, întreagă; o daltă fragmentară; un fragment de platoșă? din tablă masivă de bronz bogat decorată; un fragment de coif?; două fragmente dintr-o lance ruptă din vechime; două fragmente de lanț (zăbală?); două verigi; un ac cu capul rupt decorat în partea superioară; o brățară fragmentară; trei fragmente de bară torsionată (coliere?, torți de vase?); un nasture din bronz sub formă de calotă; cinci fragmente din piese diferite rupte din vechime.

Locul descoperirii a fost verificat prin cercetări arheologice sistematice întreprinse în anul 1976-1977, care au clarificat cronologia așezării, inclusiv a datării depozitului. În timpul săpăturilor au mai apărut fragmente din obiecte de bronz, nedeterminabile.

Date: Hallstatt B₁ – B₂.

Muzeul Bistrița.

Bibliografie: G. Marinescu, în *ActaMP* III, 1979, p 51-57; V. Vasiliev, C. Gaiu, în *ActaMN* XVII, 1980, p 58, fig. 18/1-3.

Tot din punctul „Măgura” provine dintr-o descoperire izolată făcută în 1979 un celt din bronz cu gura îngroșată și corpul decorat unghiular. Dimensiuni: L = 12,1 cm; adâncimea golului = 7,7 cm.

Date: Hallstatt B.

Muzeul Bistrița, nr. inventar 13292.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Marisia* X, 1980, p 40, pl IX/4.

c) Din punctul „Sub Cetate”, dintr-o descoperire întâmplătoare provin două obiecte din bronz: celt cu gura îngroșată, corpul oval și decorat sub buză cu patru linii paralele în relief și cu alte trei dispuse unghiular pe fețele late. Dimensiuni: L = 10,7 cm, colecția școlară Reteag și o daltă cu axul longitudinal ușor arcuit și vârful rupt din vechime. Dimensiuni: L actuală = 18 cm. Muzeul Bistrița, nr. inventar 6956.

Date: Hallstatt B.(?)

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 125, pl I/3-4.

14. CICEU-POIENI, comuna Căianu Mic

Dintr-o descoperire izolată din vatra satului provine un celt cu gura concavă și secțiunea corpului poligonală. Gaura de înmănușare rectangulară, pliscul puțin dezvoltat, bordura gurii ușor îngroșată, sub aceasta pe una din fețe este o mică perforație. Dimensiuni: L = 9,3 cm, adâncimea golului = 6,3 cm, greutate 170 g.

Date: Bronz D – Hallstatt A₁.

Bibliografie: G. Marinescu, Al. Retegan, în *FI* III, 1974, p 445 sqq, pl II/1.

15. CIREȘOIA, comuna Braniște

a) În 1882 a fost descoperit întâmplător un depozit care conținea mai multe celturi și brățări, din care sigur este doar un celt, care a fost achiziționat din colecția Fr. Floth, în 1907 de Muzeul Brukenthal din Sibiu. Probabil tot din același depozit mai fac parte și alte celturi din aceeași fază.

Date: Hallstatt B₂. Seria Sângeorgiu de Pădure – Fizeșu Gherlii.

Muzeul Național Budapesta, I, 1907/54,58, 59?.

Bibliografie: *AE*, XV, 1895, p 166 și 284; J. Hampel, în *Bronzkor*, III, pl CCXLVIII/3; E. Orosz, în *SzDE*, I, p 29, nr. 62 și III, p 69, nr. 34; I. Marțian, în *Rep.*, nr. 399 și II, nr. 229; M. Roska, în *Rep.*, 151, nr. 28; M. Petrescu-Dâmbovița, în *Depozitele...*, 1977, p 141, pl 345/1-4; P. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF* XVIII, p 148, nr. 254, pl 255B.

b) În punctul „Uriș” s-a descoperit un depozit constituit din 17 brățări care după ce au fost în colecția Fr. Floth din Beclean au fost achiziționate în 1907 de Muzeul Național din Budapesta.

Din reconstituirea făcută de M. Rusu și M. Petrescu-Dâmbovița pe bază de literatură și desene se poate deduce că 17 din 18 brățări păstrate azi în Muzeul Național din Budapesta ca fiind din depozitul I de la Cireșoaia: 10 brățări sunt cu creștături, 1 cu o secțiune rombică și o alta la fel decorată cu creștături, două cu decor din benzi de dungi verticale alternând cu altele în formă de câpriori sau de triunghiuri dispuse orizontal, două cu capetele subțiate, dintre care una fără decor și o alta îndoită parțial și cu decorul șters și două verigi cu creștături.

Datare: Bronz D, seria Uriu – Domănești.

Muzeul Național Budapesta I/ 1907/ 75-83, 88-89.

Bibliografie: *AE*, XV 1895, p 166 (il), p 284; *SzolnDobMon*, I, p 117-118, II, p 551, 560; J. Hampel, *Bronzkor*, p 248/3; E. Orosz, în *SzDE*, I, 1900, p 29, nr. 62 și III, p 59, nr. 34; I. Marțian, în *Rep.*, I, p 399 și II, p 229; M. Roska, în *Rep.*, p 151, nr. 28 (se separă acest depozit cu 17 brățări de depozitul de celturi din Hallstatt B₂); M. Petrescu-Dâmbovița, în *Depozitele...*, 1977, p 55, pl 34, M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, p 100, nr. 18, pl 25C.

16. **COLDĂU**

De pe teritoriul localității provin două topoare de luptă din bronz cu disc și spin databile în Bronz D.

Bibliografie: M. Roska, *Rep.*, p 300, nr. 45, fig. 361; Al. Vulpe, în *PBF* IX, 2, 1970, p 83 sqq, nr. 380-381, p 95; M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele...*, 1977, p 155, pl 370/11-12, (le consideră depozite nesigure); idem, în *PBF*, XVIII, 1, 1978, p 156, nr. 335.

17. **COMLOD**

Dintr-o descoperire izolată de pe teritoriul satului provine un celt cu corpul oval alungit, tăișul drept și ușor lătit, toarta masivă, rombică, cu urma ciotului de turnare. Piesa a fost turnată cu multe defecțiuni și pare să prezinte o neobișnuită greșeală pentru epocă: turnarea în valve diferite după cum o arată formația diferită a gurii, a corpului ca și a decorului folosit. Dimensiuni: L = 8,5 cm; greutate = 60 g.

Datare: Hallstatt B₁- B₂.

Muzeul Bistrița, nr. inventar 4133.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, 1974, p 68, 74-75, pl III/2a-b și VII/5.

18. **CRISTEȘTI CICEULUI**, comuna Uriu

De pe teritoriul satului în colecția liceului reformat din Satu Mare a ajuns în a doua jumătate a secolului XIX, un celt din bronz.

Bibliografie: M. Roska, *Rep.*, p 58, nr. 37; G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, p 78, nr. 14.

19. **CRISTUR-ȘIEU**, comuna Șieu Odorhei

Dintr-o descoperire întâmplătoare făcută în 1984, în punctul „Pe Hășlane”, în colecția sătească Șieu Odorhei a ajuns un celt din bronz, cu decor în relief pe una din fețe, cealaltă rămânând nedecorată.

Datare: Hallstatt B₁ – B₂.

20. **CUȘMA**, comuna Livezile

Din punctul „Peștera Tâlharilor” în colecția gimnaziului evanghelic din Bistrița a ajuns în a doua jumătate a secolului XIX-lea o sabie din bronz databilă după toate probabilitățile în Bronz D – Hallstatt A₁.

Bibliografie: M. Roska, în *Rep.*, p 144, nr. 337, cu bibliografia mai veche; A.D. Alexandrescu, în *DaciaNS* X, p 189, nr. 302.

21. **DIPȘA**, comuna Galații Bistriței

a) În 1911, într-o groapă de pe locul „La Buturugi” a fost descoperit un mare depozit – turnătorie din care a fost recuperată cea mai mare parte (406 piese). Depozitul este constituit din 45 de celturi întregi și

fragmentare dintre care 5 de tip transilvănean, 8 cu gura concavă, 16 exemplare întregi și fragmentare, majoritatea decorate și 16 fragmente de tipuri neprecizate; un fragment de topor cu aripioare la partea superioară și alte trei fragmente de tip neprecizate; patru celturi – ciocan întregi și fragmentare; 140 de seceri întregi și fragmentare, din care 11 cu buton, 45 cu limbă la mâner, 10 cu cârlig, din care două întregi și 8 fragmente, 38 vârfuri de seceră de tip neprecizat, 26 mijloace de seceri de tip neprecizat și alte 8 fragmente de seceri de tip neprecizat și un vârf de seceră arcuit puternic în afară; trei dălți întregi și fragmentare; un topor de cupru fragmentar, 6 cuțite fragmentare; 8 lame de fereastră întregi și fragmentare; un fragment din buza unui vas din bronz și unul din toarta unui vas din bronz; 7 fragmente din tablă de bronz aparținând diferite obiecte; un fragment de centură bogat decorată; 15 bare și sârme din bronz; 10 fragmente de săbii; un topor de luptă fragmentar; 8 fragmente de pumnale; 8 vârfuri de lance fragmentare; 6 pandantive semilunare fragmentare; un ac de podoabă perforat și corpul decorat; un fragment de la o piesă de harnașament: două „apărători de ace”; 16 brățări întregi și fragmentare și un fragment de brățară din bandă lată decorată; 6 verigi; două perle din bronz și 6 butoni; un obiect de formă conică; o sârmă subțire răsucită provenind probabil de la o fibulă de tip *passementeria*, 7 cioturi de turnare, 2 fragmente din bronz nedeterminate și 112 turte din bronz.

Probabil tot din acest depozit în fosta colecție a gimnaziului din Bistrița se păstrează câteva piese: brățară cu capetele îngustate și nealăturate; două brățări fragmentare lucrate din bară masivă din care una ornamentată, fragmente de colier lucrate din bară masivă de secțiune circulară dintre care unul ornamentat cu o linie incizată, colier fragmentar lucrat din bară torsionată de secțiune cilindrică, două verigi deschise; ac cu capul rupt lucrat din sârmă de bronz de secțiune circulară, brățară lucrată din bară subțire de bronz de secțiune plan convexă cu un capăt ușor îngroșat.

Din depozitul descoperit în 1911, șapte piese au ajuns în Muzeul de Istorie Naturală din Viena: celt ciocan realizat dintr-un celt de tip transilvănean, celt de tip transilvănean varianta A₂, fragment din corpul unui celt masiv, partea inferioară a unei dălți cu secțiunea dreptunghiulară, daltă realizată din partea inferioară a unui topor cu aripioare, tură din bronz de formă circulară și fragment de turtă din bronz de formă dreptunghiulară.

Date: Hallstatt A₁, seria Cincu – Suseni.

Muzeul Brukenthal Sibiu nr. inventar 3424-3452, 5494-5873; Muzeul Bistrița 185-195, Muzeul de Istorie Naturală Viena 47870-47876.

Bibliografie: K. Horedt, în *MBBM*, IX-X, 1944, p 95; M. Rusu, în *DaciaNS* VII, 1963, p 184, 207, nr. 25; idem, în *Sargeția* IV, 1966, p 36, nr. 35; A.D. Alexandrescu, în *DaciaNS* X, 1966, p 170, nr. 125-132; Al. Vulpe, în *PBF*, IX, 2, 1970, p 217; idem, în *PBF*, IX, 5, 1975, p 76, nr. 438, p 80, nr. 465-467; M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele...*, 1977, p 92-93, pl 137/5-22; pl 138, pl 139, pl 140, pl 141/1-4; idem, în *PBF*, XVIII, 1, 1978, p 118, nr. 134, pl 93B – 98A; G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, 1974, p 69-70, pl III/6-7, pl IV/1-5, 8-9, 12-13; C. Kacsó, în *RB* VIII, p 21sq, pl I, pl II/1.

b) Din punctul „Râpa Hemeș” în colecția gimnaziului german din Bistrița a intrat un celt de bronz de tip transilvănean cu gura de înmănușare pătrată găsit în 1888.

Bibliografie: *Programm Bistritz*, 1888-1889, p 38; M. Roska, în *Rep.*, p 68, nr. 48; Al. Vulpe, în *PBF*, IX, 2, 1970, pl 14, nr 217.

c) În muzeul Brukenthal se păstrează un topor de cupru de tip *Balșa* datat la mijlocul epocii bronzului plus trei seceri de bronz datate în Bronz D.

Bibliografie: M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, 1, 1978, p 14, nr. 42, pl 94/44 și p 15 nr. 84/85; G. Marinescu, în *RB*, IX, 1995, p 57.

22. DOMNEȘTI, comuna Mărișelu

În fosta colecție a gimnaziului evanghelic din Bistrița, au ajuns din această localitate două celturi din bronz de tip transilvănean.

Bibliografie: M. Roska, în *Rep.*, p 42, nr. 124; M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele...*, 1977, p 148.

23. **DOROLEA**, comuna Livezile

În colecția gimnaziului german din Bistrița se afla un celt din bronz de tip transilvănean după M. Roska, descoperit în 1878-1979 în punctul „Calea Brazilor”.

Bibliografie: *Programm Bistritz*, 1886, p 36; M. Roska, în *Rep.*, p 29, nr. 125.

24. **DUMBRAVA**, comuna Nușeni

Descoperire întâmplătoare de pe teritoriul satului, celt de bronz cu gura concavă și ușor îngroșată și având corpul hexagonal în secțiune transversală. Dimensiuni: L max. = 11,4 cm, adâncimea golului = 6,7 cm, greutate = 535 g.

Datare: Bronz D – Hallsatt A₁.

Muzeul din Bistrița, nr. inventar 11872.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 125, pl I/5.

25. **ENCIU**, comuna Matei

De pe teritoriul satului, dintr-o descoperire întâmplătoare, în muzeul din Dej a ajuns un celt din bronz. Dimensiuni L = 8,6 cm. În 1942, M. Roska nu l-a mai găsit în colecția amintită.

Bibliografie: E. Orosz, în *AE*, XXVIII, 372; M. Roska, în *Rep.*, 257, 61.

26. **FELDRU**

Dintr-o descoperire izolată provine un celt cu gura dreaptă și ușor îngroșată, corpul aproximativ hexagonal în secțiune transversală. Decorul este compus din benzii de linii verticale în relief. Dimensiuni: L = 8,9 cm, adâncimea golului = 3,8 cm, greutate = 150 g.

Datare: Hallstatt B₁ – B₂.

Colecția Rusu Ioan, Livezile.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI III*, 1974, p 68, 75, pl V/2 și VII/6.

27. **GHINDA**, oraș Bistrița

În fosta colecție a gimnaziului german din Bistrița a ajuns în 1886 un depozit ? de bronzuri (un celt și 4 seceri cu cârlig) găsit în locul numit „Tufele lui Fogoroși”. Depozitul a fost pierdut în 1944, datează probabil din Bronz D. Tot de aici este menționată și o măciucă din bronz.

Bibliografie: *Programm Bistritz*, 1886-1887, p 70; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, 1, 1978, p 68, 80, 152 nr. 289 sqq, cu bibliografia mai veche; K. Horedt, în *MAGW* 70, 1948, p 289; M. Petrescu-Dâmbovița, în *Depozitele...*, 1977, p 148, le consideră depozite din fază neprecizată.

28. **ILIȘUA**, comuna Uriu

a) Pe teritoriul localității s-a descoperit un depozit de bronzuri, fiind amintite 50 de celturi.

Bibliografie: C. Gooss, în *AVSL*, XIII, 1876, p 229.

b) Din săpăturile efectuate la mijlocul secolului XIX de către K. Torma în muzeul din Cluj au ajuns și materiale de epoca bronzului dintre care și un ac din bronz cu cap sferic și protuberanțe pe tijă, de tip Noua.

Cercetările recente în castru și termele romane au identificat o așezare de la sfârșitul epocii bronzului în care au fost găsite, între altele, o brățară spiralică din bronz și două ace cu capul rulat de factură Noua. În colțul de S-V al castrului apare o locuire hallstattiană timpurie de unde provin o seceră fragmentară cu buton și un fragment dintr-o lance cu nervura puternic profilată.

Datare: Bronz D.

Bibliografie: I. Hica-Câmpeanu, în *ActaMN*, 17, 1980, p 656; D. Protase, C. Gaiu, G. Marinescu, în *RB* X-XI, 1997, pl. XXIV/1-4.

29. **JEICA**, comuna Mărișelu

În anul 1960 de pe teritoriul satului, dintr-o descoperire izolată provine un celt de bronz. Are gura dreaptă și îngroșată, muchiile laterale arcuite, decorat cu linii paralele în relief. Dimensiuni: L = 7,5 cm, greutate = 135 g.

Datare: Hallstatt B₂.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI IV*, 1976, p 25, pl I/4.

30. **MĂLUȚ**, comuna Braniște

Celt din bronz intrat din 1978 în colecțiile muzeului din Bistrița. Are gura îngroșată, corpul oval în secțiune transversală și decorat cu linii în relief. Tăișul mult lățit și arcuit iar muchiile laterale prevăzute cu câte un „scut” aplatizat. Dimensiuni: L = 10,5 cm, adâncimea golului = 5,2 cm, greutate = 120 g.

Date: Hallstatt B₂ – B₃.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 126, pl I/6.

31. **NĂSĂUD**

De pe teritoriul orașului, dintr-o descoperire întâmplătoare, în colecția școlară a liceului „George Coșbuc”, a ajuns un celt din bronz cu gura îngroșată, corpul oval în secțiune transversală, are fețele decorate cu linii în relief dispuse într-un motiv unghiular. Dimensiuni: L = 10,8 cm, adâncimea golului = 7,5 cm.

Date: Hallstatt B₁.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 127, pl II/2.

32. **NEGRILEȘTI**, comuna Ciceu-Giurgești

De pe teritoriul satului, în Muzeul din Dej au ajuns două celturi din bronz.

Informație G. Marinescu

33. **ORHEIUL BISTRIȚEI**, comuna Cetate

În anul 1960 pe teritoriul castrului roman a fost descoperit întâmplător un celt din bronz de tip transilvănean, cu corpul masiv și decorat pe ambele fețe cu două triunghiuri adâncite, gura dreaptă și ușor îngroșată. Dimensiuni: L = 12,8 cm.

Date: Bronz D – Hallsatatt A₁.

Colecția Ioan Rusu, Livezile.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Marisia X*, 1980, p 46, pl IX/6.

34. **PERIȘOR**, comuna Zagra

a) În iulie 1976 în punctul „După Dâlme” a fost descoperit întâmplător un depozit de bronzuri, care a ajuns ulterior în colecția școlară din Căianu Mic și apoi în Muzeul din Bistrița. Un sondaj arheologic efectuat în anul următor la locul descoperirii de către G. Marinescu a dus la recuperarea vasului în care a fost ascuns depozitul.

Depozitul este compus din: 7 topoare de luptă cu ceafa prelungită; 9 topoare cu disc și spin; 1 topor de luptă cu cap semisferic și tub de înmănușare; 7 celturi întregi sau fragmentare; un pumnal; un cuțit; 2 nasturi din bronz; 10 securi întregi sau fragmentare cu buton, 2 seceri cu cârlig, o turtă din bronz, fragmente mărunte neidentificabile.

Date: Bronz D, seria Uriu – Domănești.

Muzeul din Bistrița

Bibliografie: T. Soroceanu, Al.Retegan, în *DaciaNS XXV*, 1981, p 207-211.

b) Din descoperiri întâmplătoare, fără legătură cu depozitul mai sus menționat, în muzeul din Bistrița au ajuns în 1997, două topoare de luptă cu disc și spin, aflate la intervale mari de timp în puncte separate.

Date: Bronz D.

35. **PINTICU**, comuna Teaca

Prin anii 1942-1943 pe teritoriul satului a fost descoperit întâmplător un celt din bronz de tip transilvănean, cu corpul masiv și gura dreaptă.

Date: Bronz D.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Marisia X*, 1980, p 16, pl X/7.

36. **PODIREI**, comuna Șieu-Măgheruș

Dintr-o descoperire întâmplătoare, pe teritoriul satului a fost descoperită o brățară din bronz neornamentată cu capetele rupta din vechime. Dimensiuni: D max. = 7,5 cm, greutate = 35 g.

Date: începutul Hallstatt.

Muzeul din Bistrița, nr. inventar 12875.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 127, pl I77.

37. **RAGLA**, comuna Cetate

Dintr-o descoperire izolată de pe teritoriul satului s-a aflat un celt de tip transilvănean, cu corpul suplu și gaura de înmănășur ovală, tăișul ușor arcuit și ascuțit. Pe fețele laterale este decorat cu două triunghiuri ale căror laturi interioare se unesc într-o arcadă la partea superioară, creându-se astfel o bandă ușor reliefată care coboară spre tăiș. Tortița subțire este deteriorată din vechime. Celtul a fost turnat și finisat cu multă grijă, patina verde-negricioasă. Dimensiuni: L = 13 cm, l tăiș = 4,6 cm, adâncimea golului = 7,8 cm, greutatea = 310 g.

Date: Bronz D, poate Hallstatt A₁.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, 1974, p 67, 73, pl III/4 și VII/3.

38. **REBRIȘOARA**

a) Într-o descoperire din anul 1876, pe teritoriul satului s-a descoperit un depozit constituit din: trei celturi, dintre care două de tip transilvănean și unul cu gura ușor concavă și marginea îngroșată care, după informațiile ulterioare ale lui M. Rusu, nu este sigur că aparține depozitului; un topor cu aripioare mediane; un vârf de lance în formă de frunză și șase topoare de luptă reprezentate prin patru exemplare întregi, unul fragmentar și partea superioară a unui alt exemplar. Din același depozit mai făcea parte o sabie, care s-a pierdut.

Date: Bronz D, seria Uriu-Domănești.

Bibliografie: C. Goos. în *Chronik*, p 47; idem, în *AVSL* XIII, 1876, p 476 și XIV, 1878, p 55; Gr. Tocilescu, în *Dacia*, p 483, J. Hampel, *Trouvailles*, p 93; idem, în *Bronzkor* II, p 126; G. Téglás, în *OTTE* XII, partea aII-a, IX 1887, p 302, nr. 315; idem, în *AE* XII, 1892, p 406; M. Rusu, în *BSG*, X, 1889, p 365; I. Marțian, în *AE* XXII, 1903, p 286; M. Roska, în *Rep.*, p 128, nr. 193; M. Rusu, *DaciaNS*, VII, 1963, p 206, nr. 58; idem, în *ArhMold* II-III; A. Vulpe, în *PBF* IX, 2, 1970, p 86, nr. 441-445, p 90, nr. 491 și pl 82A; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, p 105, nr. 62, pl 43B.

b) Din fosta colecție I. Marțian se află în Muzeul Național de Istorie București, un depozit de bronzuri constituit din: un celt de tip transilvănean și un altul cu gura concavă; patru topoare de luptă dintre care două întregi și două fragmentare; un topor cu gaură pentru mâner și cu capătul cefeii puternic prelungit; un topor cu ceafa în formă de coif și cu o umflătură la o extremitate; patru brățări decorate cu creștături și o verigă din lut ars.

Date: Bronz D, seria Uriu-Domănești.

Muzeul Muzeul Național de Istorie București.

Bibliografie: I. Marțian, în *Rep.*, I, p 334sq; II, p 32sq; M. Roska, în *Rep.*, p 128, nr. 193; M. Rusu, *DaciaNS* VII, 1963, p 206, nr. 59; idem, în *ArhMold* II-III, 1964, p 240-242; W.A. v.Brunn, *Mitteldeutsche Hortfunde*, p 32, 36, 290; A. Vulpe, în *PBF* IX, 2, 1970, p 19, 57 sq, nr 256, 263, p 86, nr. 446, p 88, 90, nr. 489-490 și pl 68C; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, pl 43C și 44A.

39. **RETEAG**, comuna Petru Rareș

a) În primăvara anului 1978 a fost descoperit întâmplător un celt din bronz. Are buza dreaptă și ușor îngroșată, corpul separat de latura lătită și subțire. Dimensiuni: L = 7,3 cm, adâncimea golului = 3,7 cm, greutate = 40 g.

Date: Hallstatt B₃ (secolul VIII î.e.n.).

Muzeul Bistrița nr. inventar 12881.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 128, pl II/3.

b) Cu probabilitate din punctul „La Poieni”, într-o descoperire izolată în aria unei așezări de epoca bronzului s-a aflat o seceră din bronz cu L = 14 cm și un mic fierăstrău din bronz lung de 17,5 cm în formă de frunză de dafin.

Colecția liceului „George Coșbuc” Năsăud.

Bibliografie: I. Marțian, *Rep.*, I, p 550; D. Berciu, în *RevArhiv* 5, 1942, p 56; N. Roska, *Rep.*, p 236, nr. 26.

40. **RUSU DE SUS**, comuna Nușeni

a) Din punctul „După lauri” sau „Pustă”, la cca 200 m în dreapta șoselei ce vine de la Beclean și la cca 150 m de fostele grajduri ale CAP-ului, provine un topor fragmentar de andezit și un ac de bronz de tip Rollenkopfnadel.

Bibliografie: G. Marinescu, în *RB*, IX, 1995, p 62.

b) Dintr-o descoperire anterioară provine un topor din bronz de tip transilvănean cu gura de înmănușare transversală ajuns în colecția gimnaziului din Reghin.

Bibliografie: M. Roska, *Rep.*, p 89, nr. 60 cu bibliografia mai veche.

41. **SĂLCUȚA**, comuna Sânmihaiu de Câmpie

De pe teritoriul satului dintr-o descoperire întâmplătoare făcută la mijlocul secolului XIX, în Muzeul din Cluj-Napoca a ajuns un celt din bronz.

Bibliografie: M. Roska, *Rep.*, 95, 125 cu bibliografia mai veche; G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 78, nr. 29.

42. **SĂRĂȚEL**, comuna Șieu Măgheruș

Pe dealul „Cetății” hallstattiene a fost descoperit un celt cu gura dreaptă de mici dimensiuni, cu corpul oval, alungit, tăișul arcuit și mult lățit, ornamentat cu două linii paralele în relief sub buză.

Dimensiuni: L = 7,4 cm, adâncimea golului = 3,6 cm, greutate = 50 g.

Din aceeași zonă mai provin două brățări ornamentate una în greutate de 70 de grame iar alta de 100 grame.

Date: Hallstatt B₁ – B₂.

Muzeul Bistrița nr. inventar 4015 și 1796-1797.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI* III, p 68 sqq., pl II/1 și IV/6,7.

43. **SĂSARM**, comuna Chiuza

În anul 1975 dintr-o descoperire întâmplătoare efectuată în punctul „Zăvoaie” provine un celt de tip transilvănean cu corpul masiv și decorat pe ambele fețe cu două triunghiuri adâncite, gura este dreaptă și ușor îngroșată.

Dimensiuni: L = 12,7, adâncimea golului = 7,2 și greutatea = 385 g.

Date: Bronz D.

Muzeul Bistrița nr. inventar 12880.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 128, pl II/4.

44. **SILIVAȘU DE CÂMPIE**

Într-o descoperire izolată de pe teritoriul satului au fost găsite inițial șase săbii din care se mai păstrează trei, dintre care două cu cupă la mâner și una cu antenă la mâner.

Date: Hallstatt B₂, seria Sângeorgiu de Pădure – Fizeșu Gherlii.

Muzeul din Aiud nr. inventar 526263.

Bibliografie: *AE*, VIII, 1888, p 339; M. Roska, în *Rep.*, p 180, nr. 210; H. Muller-Karpe, în *Vollgrißschwerter*, pl 43/13; M. Rusu, în *DaciaNS* VII, 1963, p 209, nr. 13; A.D. Alexandrescu, în *DaciaNS* X, 1966, p 173, nr. 52-53, p 174, nr. 59; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, p 149, nr. 263, pl 260C.

45. **SÂNGEORZU NOU**, comuna Lechința

În anul 1961, cu prilejul săpării șanțurilor pentru fundațiile grajdurilor IAS-ului și a unor silozuri, Ștefan Dănilă a cules material arheologic dintre care și un vârf de lance sub formă de frunză cu nervură mediană proeminentă. Tubul de înmănușare este de formă conică și are două perforări pe liniile de turnare. Dimensiuni actuale: L = 13,7 cm, greutate = 80 g.

Date: Bronz D – Hallstatt A₁.

Muzeul Bistrița nr. inventar 4184.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 66-sqq, pl II/6 și VI/6.

46. **SÂNMIHAIU DE CÂMPIE**

Pe teritoriul satului a fost descoperită o seceră din bronz cu buton de tip Pecica.

Date: Bronz D – Hallstatt A₁.

Muzeul din Cluj, nr. inventar 211.

Bibliografie: M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, 1978, 1, p 17, nr. 158, pl 279/158.

47. **SĂNNICOARĂ**, comuna Chiochiș

Dintr-o descoperire întâmplătoare din anul 1980, pe teritoriul satului a fost descoperit un celt din bronz cu gura îngroșată și fețele late decorate cu linii în relief, cu lungimea de 10 cm.

Date: Hallstatt B₂ (secolul IX î.e.n.).

Muzeul din Bistrița, nr. inventar 13364.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Marisia* X, 1980, p 18.

48. **STUPINI**, comuna Sânmihaiu de Câmpie

a) Dintr-o descoperire izolată din punctul „Vătaștină” provine un depozit constituit din: un celt de tip transilvănean, cinci zăbale, două vârfuri de lance, două brățări decorate, cu bara de secțiune rombică și o verigă cu capetele deschise alăturate.

Date: Bronz D.

Muzeul din Bistrița, nr. inventar 4101-4106.

Bibliografie: Șt. Dănilă, în *SCIVA*, 26, 1975, 2, p 225 sqq (il); M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF* XVIII, 1980, p 107, nr. 72, pl 47B.

b) În punctul „Cimitirul de animale”, tot dintr-o descoperire întâmplătoare de pe teritoriul satului s-a aflat un celt cu corpul masiv, gura dreaptă și tăișul mult lățit. Gaura de înmănușare ovală cu bordura mult îngroșată și decorată cu o bandă orizontală de trei linii paralele în relief întrerupte în dreptul torții. Lângă bordură pe ambele fețe este plasată o bandă de trei linii orizontale și paralele în relief, sub care se află alte linii verticale. Dimensiuni: L = 14 cm, adâncimea golului = 6,4 cm, greutate = 300 g.

Date: Hallstatt A₂.

Muzeul din Bistrița, nr. inventar 4111.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 67, 74, pl V/1 și VI/8.

c) În punctul „Fânațele Archiudului” săpăturile arheologice au dus la dezvelirea unei întinse așezări cu nivele de locuire din Bronzul târziu și Hallstatt timpuriu. Între descoperiri remarcăm o seceră cu limbă la mâner, două ace de bronz cu capul rulat și o turtă din bronz indicând existența unui atelier de bronzar.

Bibliografie: informații Corneliu Gaiu.

49. **ȘIEU**

În Muzeul din Cluj-Napoca a ajuns dintr-o descoperire întâmplătoare de pe teritoriul acestei localități, un celt din bronz. Alte piese din bronz descoperite în hotarul așezării ar fi ajuns în Muzeul Național din Budapesta.

Date: Hallstatt B.

Bibliografie: M. Roska, *Rep.*, p 240, nr. 8, fig. 293 cu bibliografia mai veche; G. Marinescu, Șt. Dănilă, *FI*, III, 1974, p 78, nr. 34.

50. **ȘIEU ODORHEI**

a) Din punctul „Între Pâraie”, dintr-o descoperire izolată provine un celt de tip transilvănean cu gura de înmănușare ovală, gura dreaptă și ușor îngroșată. Toarta este ruptă din vechime, corpul decorat pe ambele fețe cu două triunghiuri iar pe una din fețele laterale a fost perforat. Dimensiuni: L = 10,9 cm, adâncimea golului = 5,5 cm, greutate = 200 g.

Date: Bronz D – Hallstatt A₁.

Muzeul sătesc Șieu Odorhei.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 67, 74, pl II/5 și VII/2.

b) Săpăturile arheologice din punctul „Șomoștauă” au dezvelit parțial o așezare de Bronz D care, în afară de materialul ceramic abundent, a prilejuit descoperirea unui pumnal din bronz cu mâner plin.

Muzeul din Bistrița.

Inedit.

51. *ȘINTEREAG*

Dintr-un loc neprecizat, în Muzeul din Cluj (nr. inventar 10028) a ajuns un celt din bronz databil în Bronz D sau Hallstatt timpuriu.

Bibliografie: M. Roska, în *Rep.*, p 249, nr. 70 cu bibliografia mai veche.

52. *TEACA*

În punctul „Grajdurile IAS” în 1959, Șt. Dănilă a recoltat ceramică aparținând epocii bronzului, cultura Noua și un ac din bronz cu cap sferic și patru protuberanțe caracteristic culturii Noua.

Bibliografie: Șt. Dănilă, în *Materiale IX*, p 437 sqq, fig. 10/1-9; G. Marinescu, în *RB IX*, p 66-67, pl LI/6.

53. *ȚAGU*

De pe teritoriul satului, din punctul „Valea Peștilor” provine un celt din bronz cu decor liniar simplu cu lungimea de 8 cm.

Date: Hallsatatt B₁ – B₂.

Muzeul din Bistrița.

54. *ȚIGĂU*, comuna Lechința

În primăvara anului 1975, în punctul numit „La Dâmburi” a fost descoperit un depozit din mai multe obiecte de bronz ascuns la o adâncime mică, cca 30 cm, în interiorul unei așezări de la sfârșitul epocii bronzului (cultura Noua).

Depozitul a fost recuperat integral el conținând: 8 seceri întregi de tipul cu buton, cu lama îngustă și arcuită; o seceră cu buton, întreagă, cu lama ceva mai lată și mai puternic arcuită; 6 seceri cu buton rupte din vechime, cu lama îngustă, arcuită și întărită cu câte o nervură în relief; 10 seceri întregi sau fragmentare de tipul celor cu buton și lama îngustă terminată într-un vârf răsfrânt în direcția opusă tăișului; 2 seceri cu buton(?) cu lama arcuită, masivă și întărită cu o nervură proeminentă; o seceră cu cârlig(?) cu lama arcuită; 6 fragmente de seceri de diferite tipuri, două fragmente din lamele a două topoare cu disc și spin(?); două fragmente dintr-un celt de tip transilvănean; fragment dintr-o brățară cu o parte fațetată; un ac fragmentar cu cap globular, ornamentat și perforat; o aplică(?); piese de bronz neprecizabile; fragment dintr-o bară de secțiune circulară; 3 turte din bronz, rebut de turnare. Toate piesele prezintă urme de întrebuințare îndelungată.

Date: Hallstatt A₁.

Muzeul din Bistrița, nr. inventar: 6128-6137 și 6504-6542.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Marisia IX*, 1979, p 39-42 (il)

55. *URIU*, comuna Uriu de Sus

În 1911, în partea de hotar numită ”Mezuina petroasă”, s-a descoperit un depozit ascuns într-un vas de lut din care s-au recuperat următoarele obiecte: 2 celturi de tip transilvănean; 6 celturi cu gura concavă și corpul de secțiune hexagonală din care patru întregi și două fragmentare; un topor cu aripioare mediane; două seceri cu buton; două seceri cu limbă la mâner; 8 topoare de luptă cu disc și spin; un vârf de lance; o sabie cu limbă la mâner; 12 brățări rotunde cu bara de secțiune rotundă, dintre care 11 decorate cu creștături și motive „în căpriori” și una nedecorată; o verigă de picior și 4 turte de bronz.

Date: Bronz D, seria Uriu-Domănești.

Muzeul Cluj-Napoca, nr. inventar 5957-6044.

Bibliografie: C. Gooss, în *AVSL*, XIII, 1876, p 474; B. Posta, în *ErdMúzEvk*, p 46; *SzolnodobMon* I, 97, p 115; M. Roska, *ACMIT*, III, 1930-1931, p 76-79 (il); idem, *ESA*, XII, 1938, p 186; idem, *Rep.*, p 86, nr. 29 (il), M. Rusu, în *DaciaNS*, VII, 1963, p 206, nr. 75; A.D. Alexandrescu, *DaciaNS*, X, 1960, p 174, nr. 71; W.A. vBrunn, *Mitteldeutsche Hortfunde*, p 13, 32 sqq, p 36 sqq, p 55, 60, 78, 290 (il); B. Hänsel, *Beiträge*, p 64, 101, 176, 192 sqq, p 212; A. Vulpe, în *PBF*, IX, 2, p 16, 80, nr. 341, p 82, nr. 366-369, p 88, 90, nr. 494-495, p 92 sqq, 530, p 94, nr. 540, p 96 sqq (il), pl 76-77; A. Mozsolics, *Bronze und Goldfunde*, p 133 (il); A. Vulpe, în *PBF*, IX, 5, 1975, p 73, nr. 377 (il); M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele...*, 1977, p 71, pl 68/6-18, pl 69; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, p 108, nr. 81, pl 49C-50.

56. **URMENIȘ**

În colecția D. Teleki din Gornești se afla o seceră din bronz găsită în această localitate.

Bibliografie: M. Roska, în *Rep.*, 178, nr. 196; M. Petrescu-Dâmbovița, în *PBF*, XVIII, 1978, 1, p 51, nr. 1400, seceră de tip necunoscut; G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, p 78, nr. 37.

57. **VERMEȘ**, comuna Lechința

a) Pe teritoriul satului se semnalează încă din secolul al XIX-lea descoperirea unui coif și a unei săbii din bronz.

Date: Hallsattatt timpuriu după descrierea lui C. Gooss.

Bibliografie: Niegerbauer, în *Dacien...*, p 292; C. Gooss, în *Chronik...*, nr. 76; D. Popescu, în *RIR*, V-VI, 1935-36, p 222, pl 2; M. Roska, în *Rep.*, p 304, nr. 64; A.D. Alexandrescu, în *DaciaNS* X, p 177, pl XXII/1 – încadrează sabia în tipul „Ilișeni” datând din Hallstatt A₁.

b) Din punctul „Pe Poiană” a fost descoperit un ac fragmentar din bronz de tipul Rollenadel, ac regăsit frecvent în cultura Noua.

Bibliografie: G. Marinescu, în *RB*, IX, 1995, p 67, pl LIII/15.

c) În punctul „Glodeț” a fost descoperit întâmplător un celt din bronz cu gura îngroșată și corpul zvelt, ușor bombat în partea superioară. Dimensiuni: L = 11,3 cm, adâncimea golului = 5,2 cm.

Date: Hallstatt B.

Colecția școlară Vermeș.

Bibliografie: G. Marinescu, în *Marisia* X, 1980, p 20, pl IX/5.

58. **VISUIA**, comuna Miceștii de Câmpie

În anul 1971, cu prilejul unei alunecări de teren s-a descoperit pe locul „Țigle” un depozit constituit din trei culturi, din care unul cu gura concavă, al doilea cu gura dreaptă și al treilea cu un decor din linii paralele sub buză; 12 seceri cu limbă la mâner de un tip aparte; resturi din două cazane cu atașe cruciforme pentru torți; două brățări decorate, cu capetele alăturate și 24 de verigi, din care 11 decorate și 13 nedecorate și 13 bucăți de bronz brut.

Date: Hallstatt B₁, seria Moigrad – Tăuteni.

Muzeul Bistrița, nr. inventar 4742-4791, 4871-4876.

Bibliografie: Șt. Dănilă, în *SCIVA*, 27, 1976, 1, p 61-75 (il); M. Petrescu-Dâmbovița, în *Depozitele...*, 1977, p 138, pl 333-335.

59. **VITA**, comuna Nușeni

Dintr-o descoperire întâmplătoare făcută în 1976 pe teritoriul satului, a fost găsit un celt de bronz cu marginea dreaptă și ușor îngroșată, corpul oval, scurt, nedecorat și despărțit de tăiș printr-o ridicătură trapezoidală. Dimensiuni: L = 9,1 cm, adâncimea golului = 6 cm.

Date: Hallstatt B₂ – B₃.

Bibliografie: G. Marinescu, în *StComCaransebeș*, 1979, p 129, pl II/7.

DESCOPERIRI IZOLATE

a) Celt cu gura dreaptă și îngroșată, cu corpul ușor arcuit și oval-alungit în secțiune. Decorat pe ambele fețe cu linii orizontale și verticale în relief.

Dimensiuni: L = 10,5 cm, adâncimea golului = 7,2 cm.

Date: Hallstatt B.

Muzeul Năsăud, nr. inventar 1142.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 69, pl III/3.

b) Seceră cu buton cu lama arcuită și muchia îngroșată, vârful rășfrânt în afară. De la buton pornesc două linii paralele aplatizate.

L = 13,2 cm, greutate = 60 g.

Muzeul Năsăud, nr. inventar 1141.

c) Seceră cu buton cu muchia îngroșată și început de arcuire puternică, decorat cu un șir de „arcade” de-a lungul spinării.

L = 8,5 cm; greutate = 40 g.

Colecția I. Danilevici.

Seceră cu limbă la mâner, cu spinarea îngroșată și lama arcuită.

L = 19 cm; greutate = 50 g.

Colecția I. Danilevici.

Datare: Hallstatt B₁ – B₂.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 69, pl III/1,5,8.

d) Partea inferioară a unei lame de sabie cu nervura mediană reliefată puternic. Nervura este flancată pe ambele fețe cu câte trei benzi de linii paralele fin incizate, care se întâlnesc pe vârful sabiei. Taișurile lamei au fost fin ascuțite și prezintă știrbituri din vechime.

Dimensiuni actuale: L = 9,8 cm; l max. = 4,8 cm; greutate = 155 g.

Colecția I. Danilevici.

Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 66, pl II/2.

e) Vârf de lance în formă de frunză, de mari dimensiuni. Nervura mediană este masivă și puternic reliefată, pornește dintr-un toc de înmănușare scurt și puternic aplatizat și continuă pe toată lungimea lamei. Vârful este rupt din vechime, la baza lamei fiind o mică perforație cilindrică.

Dimensiuni actuale: L = 26 cm; adâncimea găurii de înmănușare=14 cm; greutate = 240 g.

Datare: Hallstatt A₁.

Muzeul Năsăud, nr. inventar 1035.

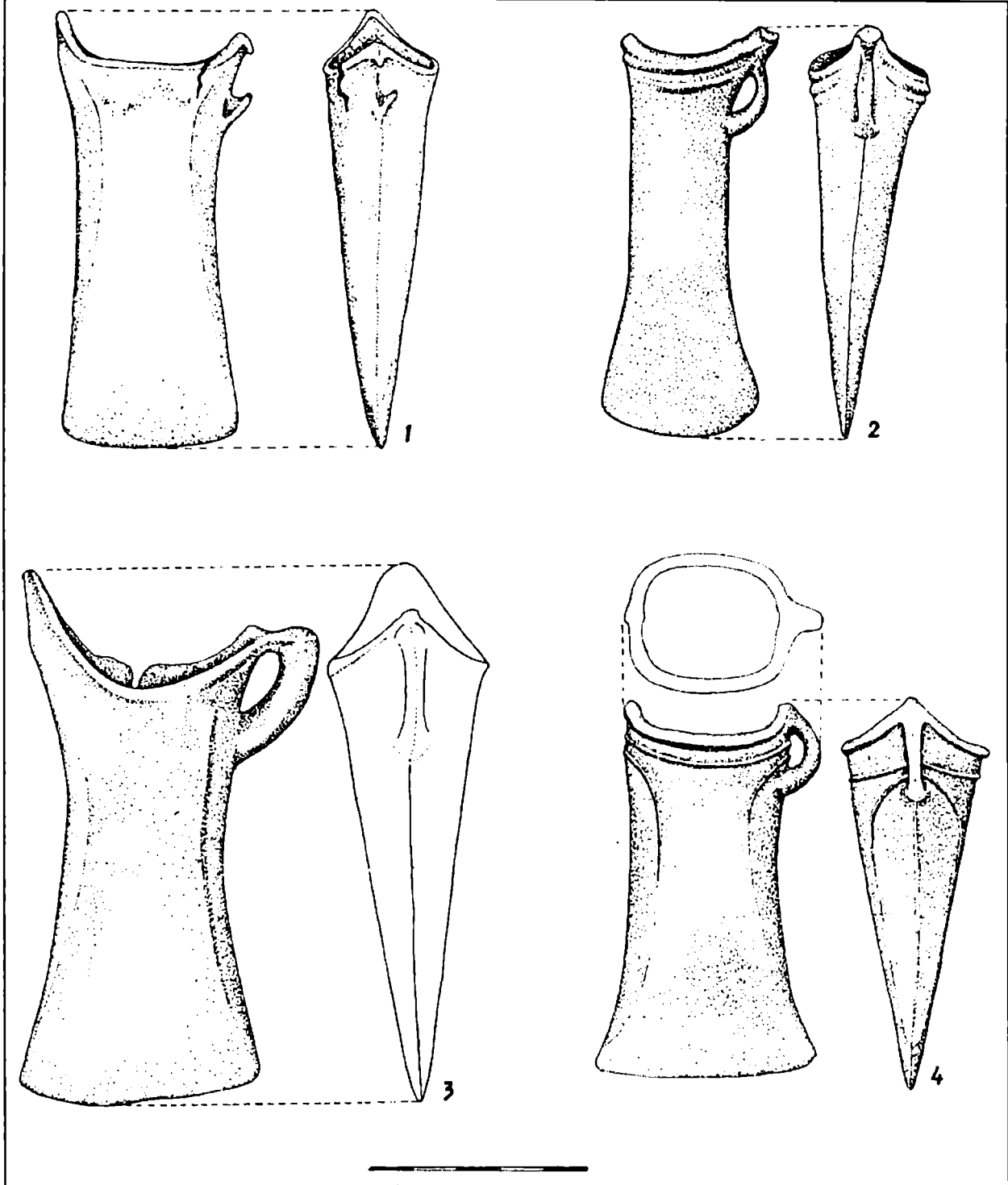
Bibliografie: G. Marinescu, Șt. Dănilă, în *FI*, III, 1974, p 66, pl II/4.

DES BRONZES DECOUVERTS AU NORD-EST DE LA TRANSYLVANIE (Résumé)

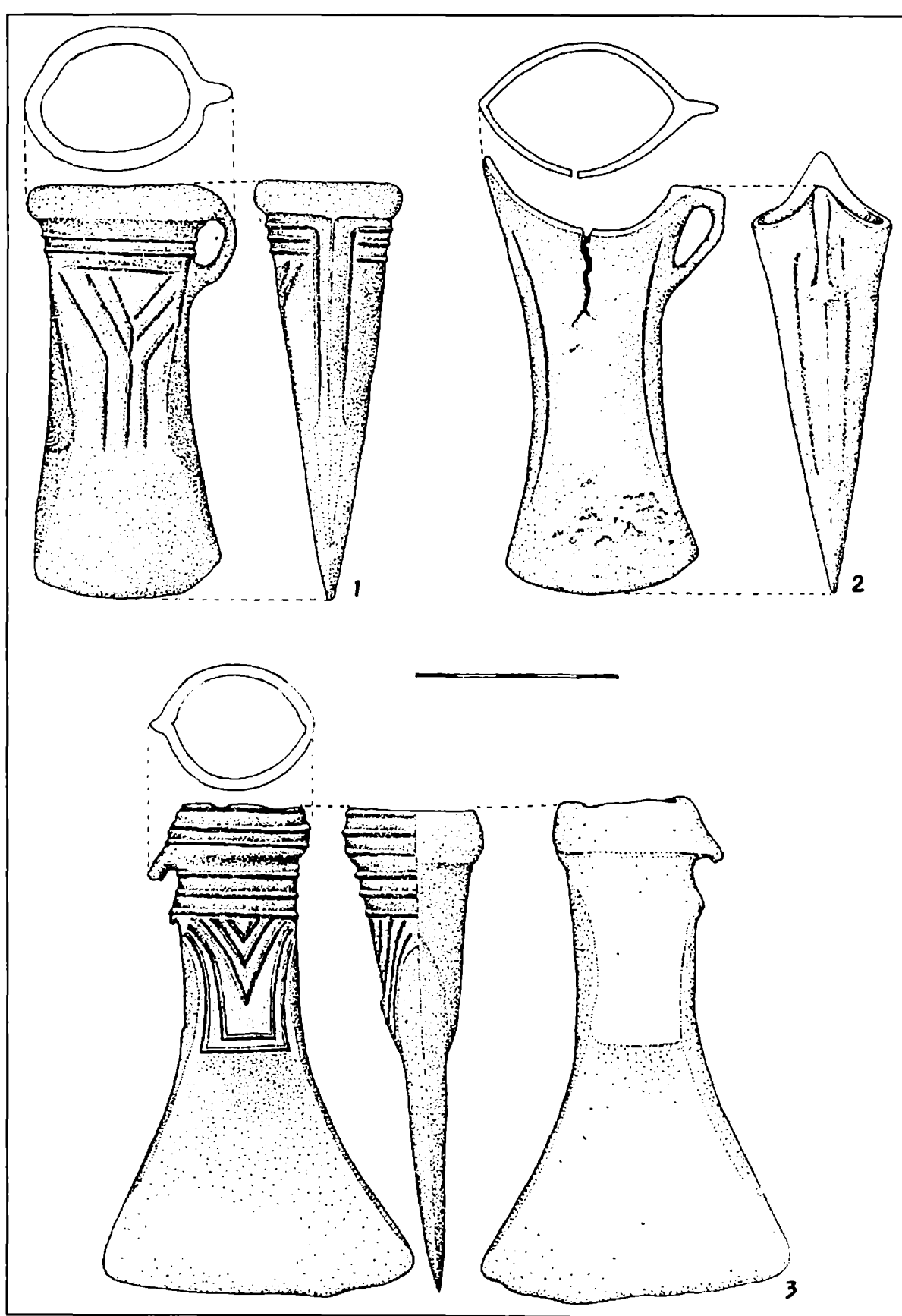
L'auteur présente de nouveaux objets découverts par hasard, ces dernières années, dans le département de Bistrița-Năsăud. Les objets sont des pièces communes rencontrées assez souvent dans tout l'espace transylvain, étant datées à la fin de l'âge du bronze et au début de l'âge du fer (Bronze D – Ha B).

On ajoute les nouvelles découvertes à celles signalées (auparavant, voir la note 2); le nombre des localités du département où l'on a fait des découvertes de bronzes étant de 59 (voir la carte des découvertes de Bronzes D – Ha B et la catalogue des découvertes).

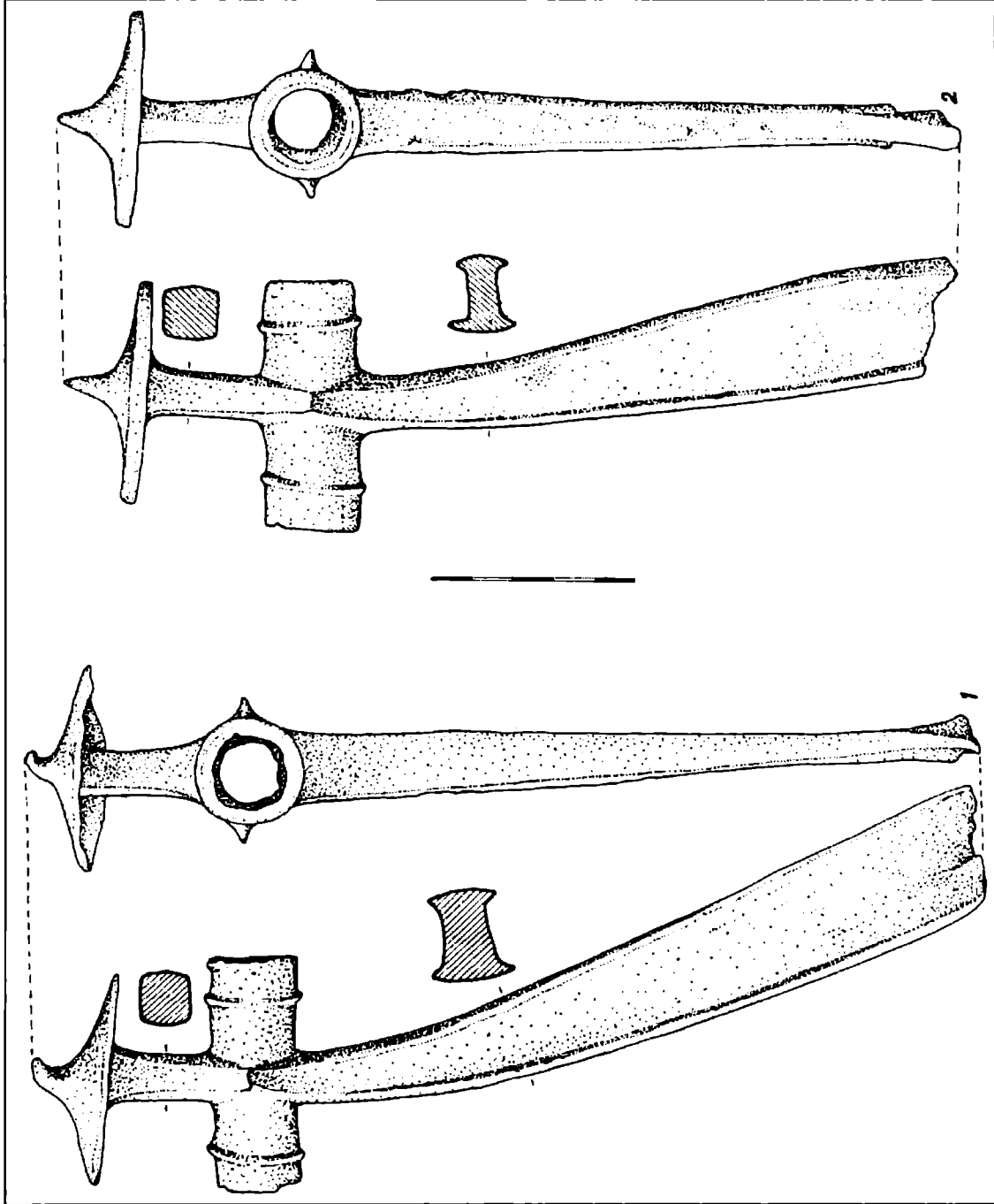
Le grand nombre de la fréquence des découvertes témoignent d'un habitat intense pour la période en question et montrent à la fois, le niveau technique supérieur que la population thrace avait atteint, dans le domaine du travail des métaux, ou Nord-Est de la Transylvanie.

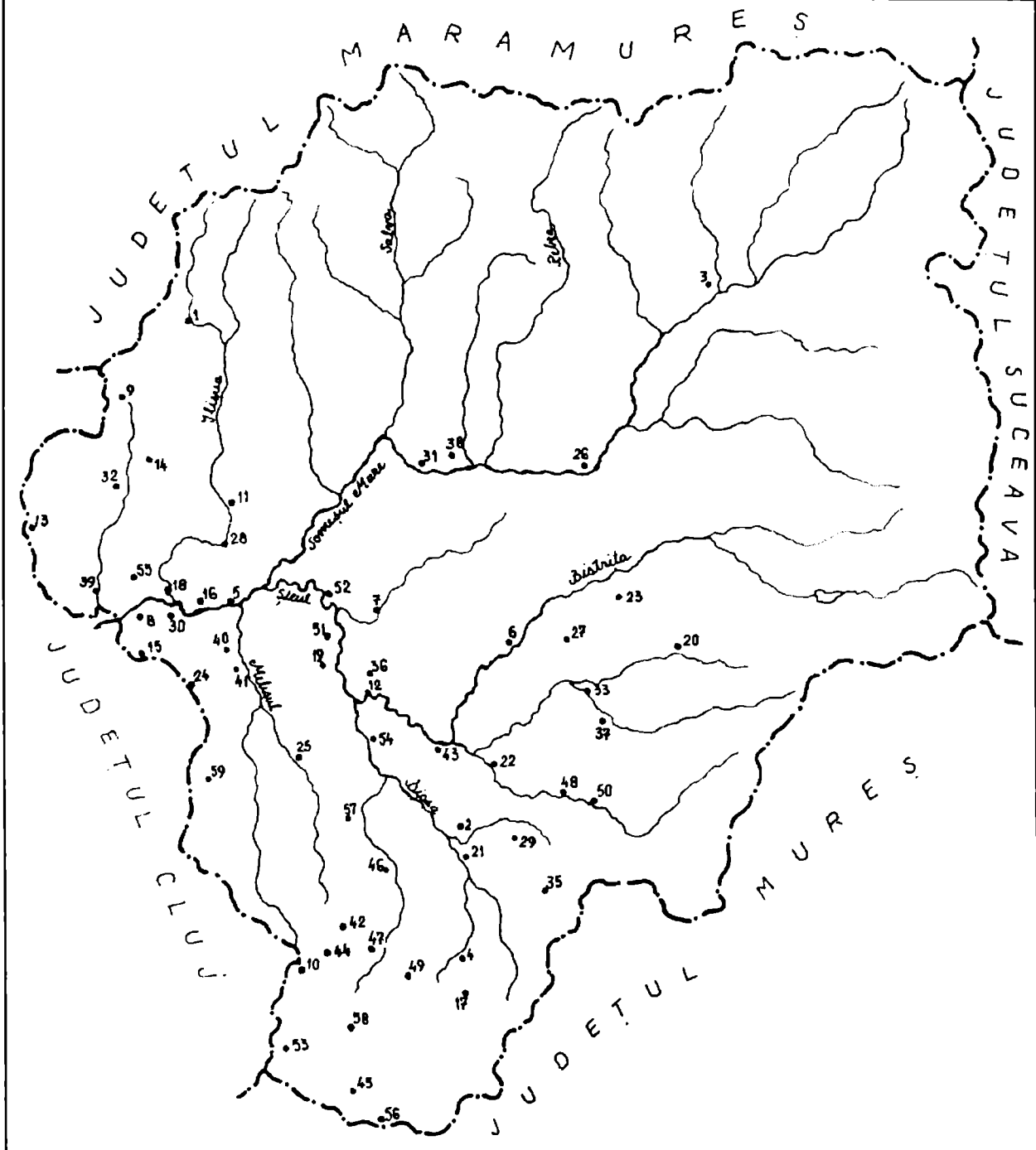
Planșa I 1 – Breaza; 2,3 – Anieș; 4 – Țagu.

Planșa II 1,2 – Ciceu-Corabia; Cristur-Șieu.

Planşa III 1,2 – Perişor.

Planșa IV Harta descoperirilor de bronzuri din Bronz D - Ha B.

1. Agrieș; 2. Albeștii Bistriței; 3. Anieș; 4. Archiud; 5. Beclean; 6. Bistrița; 7. Blăjenii de Jos; 8. Braniștea; 9. Breaza; 10. Budești; 11. Căianu Mic; 12. Chintelnic; 13. Ciceu-Corabia; 14. Ciceu-Poieni; 15. Cireșoia; 16. Coldău; 17. Comlod; 18. Cristeștii Ciceului; 19. Cristur-Șieu; 20. Cușma; 21. Dipșa; 22. Domnești; 23. Dorolea; 24. Dumbrava; 25. Enciu; 26. Feldru; 27. Ghinda; 28. Ilișua; 29. Jeica; 30. Măluț; 31. Năsăud; 32. Negrilești; 33. Orheiu Bistriței; 34. Perișor; 35. Pinticu; 36. Podirei; 37. Ragla; 38. Redrișoara; 39. Reteag; 40. Rusu de Jos; 41. Rusu de Sus; 42. Sălcuța; 43. Sărățel; 44. Săsarm; 45. Silivașu de Câmpie; 46. Sângeorzu Nou; 47. Sânmihaiu de Câmpie; 48. Sânnicoară; 49. Stupini; 50. Șieu; 51. Șieu-Odorhei; 52. Șintereag; 53. Țagu; 54. Țigău; 55. Uriu; 56. Urmeniș; 57. Vermeș; 58. Visuia; 59. Vișa.